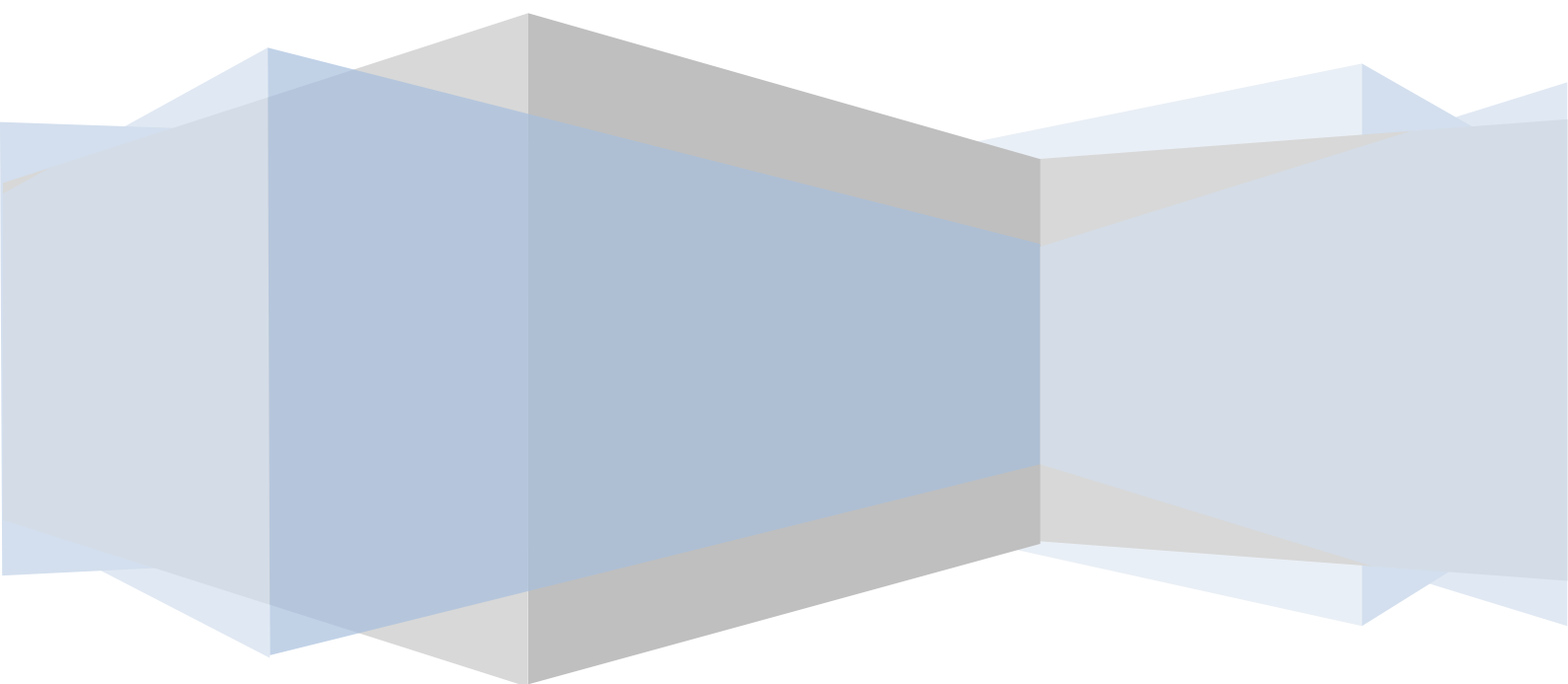

PLAN DE CONVIVENCIA CEIP RÍA DO BURGO

PROTOCOLO DE ACTUACIÓN ANTE SITUACIONES DE ACOSO ESCOLAR

ANEXO 1

PROTOCOLO DE ACTUACIÓN ANTE SITUACIONES DE ACOSO ESCOLAR

1. Prevención do acoso escolar.

A posta en marcha de medidas para a prevención de situacións de violencia escolar no centro educativo parte dun diagnóstico da situación da convivencia escolar no centro. Unha vez coñecidos estes datos, establecemos actuacións dirixidas a unha prevención máis adecuada no noso centro.

Estas estratexias de prevención inclúiranse no Plan de convivencia do centro, así como nas súas normas de organización e funcionamento (NOF), dentro do marco do Proxecto Educativo, para favorecer a convivencia no centro.

A prevención formularase dende varios niveis:

- **Prevención inespecífica**, asumida de xeito amplo pola comunidade educativa no marco xeral da convivencia do centro.
- **De atención específica**, intervindo directamente co alumnado e coas familias implicadas en situacións de acoso escolar.
- **De asesoramento e apoio técnico especializado** para tratamentos máis específicos.

As medidas preventivas irán encamiñadas a:

- Fomentar o desenvolvemento social do alumnado e o avance da institución escolar no seu conxunto.
- Incluírse nos documentos internos do centro que correspondan.

- Levarse a cabo de xeito coordinado polos equipos docentes, co liderado do equipo directivo e o apoio do departamento de orientación.
- Transmitirse a todos os sectores da comunidade educativa.

ESTRATEGIAS ORGANIZATIVAS E DE PREVENCIÓN

No centro:

- Promover a participación na elaboración e revisión dos documentos do centro, destacando os valores e normas que pretenden desenvolver actitudes prosociais de igualdade, respecto e diálogo, fomentando o consenso na toma de decisións.
- Potenciar o funcionamento da comisión de convivencia do centro.
- Dende o Equipo Directivo, .Fomentar a comunicación dos posibles problemas que poidan xurdir
- Solicitar o apoio e o asesoramento do orientador/a ante os indicios ou situacións que poden derivar en posible acoso.
- Reunións periódicas dos titores por niveis co obxecto de deseñar accións conxuntas para a mellora da convivencia no centro. Adoptar estratexias organizativas que posibiliten a implicación de todo o profesorado nos labores titoriais.
- Impulsar estratexias de tratamento e resolución de conflitos.
- Posibilitar a creación de comisións de investigación, compostas por alumnado e profesorado, sobre problemáticas relacionadas con situacións de violencia escolar.
- Difundir á comunidade educativa, a través de diferentes medios, o Plan de convivencia e as NOF(normas de organización e funcionamento) do centro.
- Garantir que todos os membros da comunidade educativa coñezan os seus dereitos e deberes.
- Organizar grupos de traballo que favorezan as relacións persoais.
- Fomentar a inclusión o respecto á diversidade.
- Impulsar nas concrecións curriculares para os distintos niveis o desenvolvemento de todas as competencias clave, en especial as competencias sociais e cívicas.
- Rexistrar os conflitos que se produzan no centro, e introducir as modificacións necesarias na regulación da convivencia do centro.
- Divulgar entre o profesorado, alumnado e familias orientacións básicas sobre o acoso e a súa prevención.
- Facilitar protocolos de información ante unha situación de acoso.

- Establecer canles para a denuncia de situacións de acoso con garantía de confidencialidade: caixa de reclamacións, queixas e suxestións, taboleiro de denuncias e queixas vía telemática, correo electrónico de solicitude de axuda...
- Vixilancia en zonas comúns: aseos, corredores, recreos, entradas e saídas...
- Mellorar as zonas de ocio, organizar grupos de xogo...
- Introducir estratexias específicas de desenvolvemento emocional, habilidades sociais e axuda persoal.
- Crear as condicións favorables para a inserción de programas de mellora da convivencia: programas específicos de mediación e resolución de conflitos, axuda entre iguais...
- Promover encontros, conferencias e obradoiros para a toda a comunidade educativa orientados á construción dunha convivencia positiva.
- Elaborar orientacións sobre a prevención e resolución de conflitos:
  - Profesorado: elaboración de materiais e documentos, protocolos de actuación.
  - Familias: pautas para previr o acoso e outras formas de violencia dende a familia.
  - Alumnado: técnicas de resolución pacífica de conflitos.
- Elaborar orientacións dirixidos aos diferentes membros da comunidade educativa, coa intención de previr e actuar ante situacións de ciberacoso:
  - **Profesorado e familias:** sensibilización sobre o uso saudable e razoable das TIC, aprender a lles transmitir aos menores a confianza suficiente para que poidan recorrer a eles en caso necesario, aprender a apoiar ao menor en caso de confirmarse o ciberacoso e, en caso de ameazas graves, presentar a correspondente denuncia no organismo competente.
  - **Alumnado:** potenciar o uso positivo das TIC e o espírito crítico ante os contidos aos que acceden, ser coidadoso cos datos persoais onde aparecen e a quen se proporcionan, non responder a provocacións a través dos medios tecnolóxicos; cando unha ameaza é persistente, hai que gardar o que se poida a xeito de proba do sucedido, pechar a conexión e pedir axuda a unha persoa adulta.

Na aula:

- Incluir no Plan de acción tutorial a elaboración de normas de convivencia en cada clase, incluíndo de xeito explícito normas contra o acoso entre os compañeiros/as, nas que se sensibilice sobre o dano que produce o maltrato e se faga explícito o rexeitamento de todos os tipos de violencia, así como propostas de recuperación en caso de incumprimento das normas.
- Realizar actividades de tutoría programadas no grupo referidas a:
  - Relacións no grupo.
  - Fomento da amizade.
  - Tarefas colaborativas.
  - Sensibilización fronte ao maltrato (respecto pola diferenza, promover a empatía emocional, rachar con mitos como o do chivato, aprender a ofrecer e pedir axuda, diferenciar entre amigos/as e compañeiros/as...).
  - Conciencia da importancia do coidado das relacións afectivas e emocionais dos adolescentes.
  - Análise das relacións interpersoais, dos sentimentos e dos conflitos.
- Traballar no grupo habilidades sociais asertivas e de autoconñecemento que capaciten o alumnado para dar respostas axeitadas en diferentes contextos:
  - Educar para as relacións interpersoais igualitarias baseadas na valoración mutua e no respecto.
  - Exercitar técnicas de autocontrol, empatía e resistencia á frustración.
  - Desenvolver a través de métodos cooperativos habilidades prosociais e destrezas para a xestión das emocións.
  - Facilitarlle ao alumnado canles para que poida comunicarse co profesorado.
- Utilizar sesións de tutoría e xuntas de avaliación para detectar posibles situacións de acoso e/ou ciberacoso, analizando tamén os casos de absentismo escolar.
- Manter a través da acción tutorial contactos periódicos coas familias para compartir información e asegurar unha mutua colaboración.
- Seguimento do clima de relacións da aula. Aplicación e valoración de cuestionarios sociométricos.
- Para permitir unha verdadeira prevención, é prioritaria a concienciación do maior número de membros da comunidade escolar respecto de dous aspectos:
  - Conseguir a comprensión o máis obxectiva posible do fenómeno de acoso
  - Crear unha conciencia colectiva das normas de convivencia que todo membro desa comunidade debe que cumprir.

2. Detección do acoso escolar.

Criterios de identificación do acoso escolar

Para considerar un comportamento como acoso escolar deben cumprirse 3 criterios diagnósticos, que han de producirse simultaneamente, prescindindo da personalidade da posible vítima.

Os criterios son:

<p>1. A intención de facer dano</p>	<p>Debe existir unha vítima concreta, indefensa e unha persoa agresora que lle fai dano conscientemente.</p>
<p>2. A repetición das condutas agresivas</p>	<p>A agresión crea na vítima a expectativa de poder ser branco de ataques novamente.</p> <p>Existencia dunha acción agresiva repetida, durante un período longo de tempo e de forma recorrente. Os comportamentos de abuso preséntanse reiteradamente no tempo.</p> <p>É un tipo de violencia difícil de identificar debido a que o acoso case sempre permanece oculto para as persoas adultas, mentres que o alumnado ten coñecemento dos sucesos.</p>
<p>3. A duración no tempo</p>	<p>Establecemento dun esquema de abuso de poder desequilibrado entre a vítima e a persoa agresora ou persoas agresoras.</p> <p>Presenza de desigualdade de poder entre a persoa máis forte e a persoa máis débil. É unha situación desigual, de indefensión para a vítima. Hai un desequilibrio e un abuso de poder que impide que a persoa acosada poida saír por si mesma da situación.</p>

TIPOS DE ACOSO:

Para poder identificar unha situación de acoso é necesario coñecer tanto as súas formas coma as súas consecuencias.

Respecto das formas de acoso, temos que ter presentes manifestacións de maltrato tanto verbal –a través de insultos, alcumes, desprestixio...– coma físico, contra a persoa vítima ou os seus obxectos persoais. Tamén hai que ter en conta posibles situacións de intimidación, tales como ameazas, chantaxes, roubos, situacións de illamento...

De xeito esquemático podemos considerar os seguintes tipos ou manifestacións do acoso (informe do Defensor do Pobo - UNICEF, 2000 e 2007):

Tipos de acoso	Modalidade de acoso	Manifestación
Exclusión e marxinação social	Activa	Non deixar participar.
	Pasiva	Ignorar.
Agresión verbal	Directa	Insultar, poñer alcumes ofensivos...
	Indirecta	Falar mal de alguén ás súas costas.
Agresión física	Directa	Pegar.
	Indirecta	Agachar, romper ou roubar cousas
Maltrato	Mixto	Ameazar para meter medo. Ameazar con armas. Obrigir a facer algo con ameazas (chantaxe).
	Acoso sexual físico	Actos.
	Acoso sexual verbal	Comentarios.

Algunhas das manifestación de acoso poden ser:

A través das TIC	Teléfonos móbiles, mensaxes ofensivas, intimidatorias ou non desexadas. Redes sociais (ciberacoso). Correos electrónicos ofensivos, intimidatorios ou non desexados. Utilización da imaxe sen permiso...
No centro Educativo	No patio durante os recreos, nos aseos, nos corredores, no ximnasio ...
Na aula	Mentres o profesorado explica, nos cambios de clase ...
Nas entradas e saídas	
No exterior do centro educativo	Cando van para a casa, na rúa, con persoas alleas ao centro, internet, redes sociais ...

A posibilidade de existencia de acoso escolar moitas veces manifestase no cambio de conduta da persoa que o está a sufrir, haberá que estar moi alerta, tanto no centro escolar como na familia.

Na páxina 8 do protocolo xeral de prevención, detección e tratamento de acoso escolar e ciberacoso, amósanse indicadores que poden poñer de manifesto a existencia dunha posible situación de acoso, atendendo a:

- **Relacións sociais.**
- **Estados de ánimo.**
- **Comportamentos ou tarefas escolares.**

As consecuencias que poden reflectirse nunha situación de maltrato ou acoso entre iguais poden ser :

- **Para a vítima:** pode traducirse en fracaso escolar, trauma psicolóxico, risco físico, insatisfacción, ansiedade, infelicidade, problemas de personalidade, risco para o seu desenvolvemento equilibrado.
- **Para a persoa ou persoas agresoras:** pode ser a antesala dunha futura conduta delituosa, unha interpretación da obtención de poder baseada na agresión. O acoso entre escolares é utilizado polos agresores como unha forma de demostrar o seu poder, utilízano con persoas que saben que van defender.
- **Para os/as /as compañeiros/as observadores:** pode conducir a unha actitude pasiva e compracente ante unha inxustiza.

Para erradicar as situacións de acoso escolar, debemos ter presente o seguinte:

1. **Intervir ao primeiro sinal**, para que a violencia non sexa grave nin se repita.
2. **A amizade e a integración como prevención:** o traballo propio da aula debe permitir que todo o alumnado teña un grupo de amigos. Isto permitirá, ao mesmo tempo, mellorar a calidade de vida na escolas e aprender habilidades sociais.
3. **Situacións de prevención:**
  - Coa persoa agresora.
  - Coa vítima.
  - Coa **persoa espectadora** pasiva, que coñece a violencia pero non fai nada para evitala.

3. Tratamento de situacións de acoso escolar.

O protocolo de actuación ten por obxecto que o profesorado do centro saiba como actuar nos posibles casos de acoso:

<p>1ª fase</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Coñecemento da situación - Identificación - Comunicación 	<p>Comunicación ao Equipo directivo</p> <p>Adopción primeiras medidas</p>	<p>Medidas urxentes de protección á presunta vítima *</p> <p>Responsables de atención e apoio da presunta vítima</p> <p>Responsable da tramitación do instrutor/a</p> <p>Primeira comunicación ás familias dos implicados</p> <p>Comunicación a outros profesionais educativos e/ou axentes externos</p>
<p>2ª fase</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Recollida de información 	<p>Entrevistas individuais</p> <p>Recollida de outras informacións</p> <p>Asesoramento e/ou apoio técnico</p>	<p>Entrevistas á:</p> <ul style="list-style-type: none"> presunta vítima. presunto acosador/a observadores/espectadores familias dos implicados. <p>Observación, información....</p> <p>Asesoramento do departamento de orientación</p> <p>Apoio doutros profesionais educativos e/ou axentes externos</p>

<p>3ª fase</p>	<p>– Análise da información</p>	<p>Valorar si é ou non é acoso escolar</p> <p>Pautas no caso de non ser acoso escolar</p> <p>Pautas no caso de ser acoso escolar</p> <p>Comunicación á inspección educativa</p>	<p>Establecer estratexias de prevención no centro e na aula</p> <p>Instruír o expediente disciplinario, resolver e adoptar medidas de protección á vítima e á persoa acosadora.</p> <p>Establecer medidas dirixidas ao alumnado do grupo-clase, ás familias e ao equipo docente</p> <p>Establecer medidas reeducadoras e correctoras á persoa ou persoas acosadoras</p>
<p>4ª fase</p>	<p>– Seguimento</p> <p>– Avaliación das medidas adoptadas</p>	<p>Reunións</p> <p>Observacións</p> <p>Entrevistas</p>	

*Medidas urxentes de protección á presunta vítima

A persoa responsable da dirección do centro establecerá as medidas urxentes oportunas de protección á presunta vítima. Debe primar sempre a protección da presunta vítima sobre calquera outra consideración.

Entre estas medidas urxentes poderán adoptarse as seguintes:

- Vixilancia específica das persoas indicadas.
- Supervisión e vixilancia naqueles lugares onde poida producirse o suposto acoso.

- Medidas cautelares que impidan o contacto entre a suposta vítima e a persoas ou persoas causantes da posible situación de acoso.
- Comunicación e solicitude de colaboración ás familias do alumnado implicado.
- Asignación dunha persoa responsable de atención e apoio á presunta vítima.

Tomamos como referencia “O protocolo Xeral de prevención, detección e tratamento do acoso escolar e ciberacoso”, facendo uso dos anexos segundo as necesidades.